

Slovenščina kot učni jezik

Darinka Rosc Leskovec,
višja svetovalka za slovenščino

SLOVENŠČINA V OSNOVNIH IN SREDNJIH ŠOLAH V REPUBLIKI SLOVENIJI

UČNI PREDMET

UČNI JEZIK

UČNO NAČELO

V VRTCIH: UČNI JEZIK IN UČNO NAČELO

Učni jezik v slovenskih osnovnih in srednjih šolah je **slovenski knjižni jezik**.

MORA? MORE?

ZAKONODAJA (naglas: zakonodája)

ZAKONSKE DOLOČBE – ali sta izraza sopomenska?

SSKJ: zákónski tudi zákonski -a -o prid. *nanašajoč se na zakon, predpis*

MORA? MORE? MORA. NEKAJ DOLOČB (poudarjen zapis v členih D. Rosc):

Ustava Republike Slovenije, 11. člen:

Uradni jezik v Sloveniji je **slovenščina**. Na območjih občin, v katerih živita italijanska ali madžarska narodna skupnost, je uradni jezik tudi italijanščina ali madžarščina.

Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja, 3. člen (učni jezik):

Vzgojno in vzgojno-izobraževalno delo v vrtcih oziroma šolah poteka v slovenskem jeziku.

Na območjih, kjer živijo pripadniki slovenskega naroda in pripadniki italijanske narodne skupnosti, in so opredeljena kot narodno mešana območja, se v skladu s tem zakonom in posebnim zakonom ustanavljajo tudi vrtci oziroma šole, v katerih poteka vzgojno oziroma vzgojno-izobraževalno delo v italijanskem jeziku (vrtci in šole **v jeziku narodne skupnosti**).

Na območjih, kjer živijo pripadniki slovenskega naroda in pripadniki madžarske narodne skupnosti, in so opredeljena kot narodno mešana območja, se v skladu s tem zakonom in posebnim zakonom ustanavljajo dvojezični vrtci in šole, v katerih vzgojno oziroma vzgojno-izobraževalno delo poteka v slovenskem in madžarskem jeziku (**dvojezični vrtci in šole**).

Konferenca

BRALNA PISMENOST

v Sloveniji
in Evropi

Brdo pri Kranju, 25. in 26. oktober 2011

ZAKONODAJA

Zakon o osnovni šoli, 2. člen:

Cilji osnovnošolskega izobraževanja so:

- zagotavljanje splošne izobrazbe vsemu prebivalstvu,
- vzpodbujanje skladnega, spoznavnega, čustvenega, duhovnega in socialnega razvoja posameznika,
- **razvijanje pismenosti ter sposobnosti za razumevanje, sporočanje in izražanje v slovenskem jeziku, na območjih, ki so opredeljena kot narodnostno mešana, pa tudi v italijanskem oziroma madžarskem jeziku,**
- vzpodbujanje zavesti o integriteti posameznika,
- razvijanje zavesti o državni pripadnosti in narodni identiteti in vedenja o zgodovini Slovenije in njeni kulturi,
- vzgajanje za obče kulturne in civilizacijske vrednote, ki izvirajo iz evropske tradicije,
- vzgajanje za medsebojno strpnost, spoštovanje drugačnosti in sodelovanje z drugimi, spoštovanje človekovih pravic in temeljnih svoboščin in s tem razvijanje sposobnosti za življenje v demokratični družbi,
- doseganje mednarodno primerljivih standardov znanja in pridobivanje znanj za nadaljevanje šolanja,
- pridobivanje splošnih in uporabnih znanj, ki omogočajo samostojno, učinkovito in ustvarjalno soočanje z družbenim in naravnim okoljem in razvijanje kritične moči razsojanja,
- razvijanje in ohranjanje lastne kulturne tradicije,
- seznanjanje z drugimi kulturami in učenje tujih jezikov,
- omogočanje osebostnega razvoja učencev v skladu z njihovimi sposobnostmi in zakonitostmi razvoja,
- razvijanje nadarjenosti in usposabljanje za doživljanje umetniških del in za umetniško izražanje in
- oblikovanje in spodbujanje zdravega načina življenja in odgovornega odnosa do naravnega okolja.

ZAKONODAJA

Zakon o gimnazijah, 2. člen (cilji):

Splošna in strokovna gimnazija (v nadaljnjem besedilu: gimnazija) ima nalogo, da:

- na mednarodno primerljivi ravni posreduje znanje, potrebno za nadaljevanje izobraževanja v visokem šolstvu,
- razvija samostojno kritično presojanje in odgovorno ravnanje,
- **posreduje znanje o slovenskem jeziku in književnosti, na območjih, ki so opredeljena kot narodnostno mešana, pa tudi o italijanskem oziroma madžarskem jeziku in književnosti, ter razvija sposobnost za razumevanje in sporočanje v knjižnem jeziku,**
- vzpodbuja zavest o integriteti posameznika,
- razvija zavest o državni pripadnosti in narodni identiteti in vedenja o zgodovini Slovenije in njeni kulturi,
- vzgaja za odgovorno varovanje svobode, za strpno, miroljubno sožitje in spoštovanje soljudi,
- razvija in ohranja lastno kulturno tradicijo in seznanja z drugimi kulturami in civilizacijami,
- vzgaja za obče kulturne in civilizacijske vrednote, ki izvirajo iz evropske tradicije,
- razvija pripravljenost za vzpostavljanje svobodne, demokratične in socialno pravične države,
- vzbuja zavest odgovornosti za naravno okolje in lastno zdravje,
- razvija zavest o pravicah in odgovornostih človeka in državljana,
- razvija nadarjenosti in usposablja za doživljanje umetniških del in za umetniško izražanje in
- omogoča izbiro poklica.

ZAKONODAJA

Zakon o poklicnem in strokovnem izobraževanju, 2. člen (cilji):

Poklicno in strokovno izobraževanje ima nalogo, da:

- na mednarodno primerljivi ravni posreduje znanje, spretnosti in poklicne zmožnosti, ki so potrebne za opravljanje poklica in za nadaljnje izobraževanje,
- spodbuja vseživljenjsko učenje,
- izobražuje za trajnostni razvoj,
- razvija samostojno kritično presojanje in odgovorno ravnanje,
- **razvija sposobnost za razumevanje in sporočanje v slovenskem jeziku, na območjih, ki so opredeljena kot narodno mešana, pa tudi v italijanskem oziroma v madžarskem jeziku,**
- spodbuja zavest o integriteti posameznika,
- razvija zavest o državni pripadnosti in narodni identiteti in védenja o zgodovini Slovenije in njeni kulturi,
- vzgaja za odgovorno varovanje svobode, za strpno in miroljubno sožitje ter spoštovanje soljudi,
- razvija in ohranja lastne kulturne tradicije in seznanja z drugimi kulturami in civilizacijami,
- omogoča vključevanje v evropsko delitev dela,
- razvija pripravljenost za vzpostavljanje svobodne demokratične in socialno pravične države,
- vzbuja zavest odgovornosti za naravno okolje in lastno zdravje,
- razvija zavest o pravicah in odgovornostih človeka in državljana,
- razvija nadarjenosti in usposabljanje za doživljanje umetniških del in za umetniško izražanje.

ZAKONODAJA

Zakon o osnovni šoli, 9. člen:

Pedagoški vodja in poslovodni organ javnega vrtca oziroma šole je ravnatelj. Ravnatelj opravlja naslednje naloge:

- organizira, načrtuje in vodi delo vrtca oziroma šole,
- pripravlja program razvoja vrtca oziroma šole,
- pripravlja predlog letnega delovnega načrta in je odgovoren za njegovo izvedbo,
- je odgovoren za uresničevanje pravic otrok ter pravic in dolžnosti učencev, vajencev, dijakov, študentov višje šole in odraslih,
- vodi delo vzgojiteljskega, učiteljskega in predavateljskega zbora,
- oblikuje predlog nadstandardnih programov,
- **spodbuja strokovno izobraževanje in izpopolnjevanje strokovnih delavcev,**
- **organizira mentorstvo za pripravnike,**
- **prisostvuje pri vzgojno-izobraževalnem delu vzgojiteljev oziroma učiteljev, spremlja njihovo delo in jim svetuje,**
- ...

ZAKONODAJA

Pravilnik o strokovnem izpitu strokovnih delavcev na področju vzgoje in izobraževanja, 9. člen:

Strokovni izpit za pomočnika vzgojitelja, vzgojitelja, učitelja, predavatelja višje strokovne šole korepetitorja, laboranta oziroma inštruktorja se opravlja kot ustni izpit in obsega tri dele, ki se opravljajo po naslednjem vrstnem redu: 1. ustavna ureditev Republike Slovenije, ureditev institucij Evropske unije in njenega pravnega sistema in predpisi, ki urejajo človekove ter otrokove pravice in temeljne svoboščine, 2. predpisi, ki urejajo področje vzgoje in izobraževanja, in **3. slovenski knjižni jezik oziroma za strokovne delavce vrtcev in šol z italijanskim učnim jezikom italijanski knjižni jezik, za strokovne delavce dvojezičnih vrtcev in šol pa slovenski in madžarski knjižni jezik.** Podrobnejše vsebine posameznega dela ustnega izpita iz prejšnjega odstavka določi minister, pristojen za šolstvo (v nadaljnjem besedilu: minister), in se objavijo na spletnih straneh ministrstva, pristojnega za šolstvo (v nadaljnjem besedilu: ministrstvo).

Katalog znanja iz slovenskega knjižnega jezika za strokovni izpit

http://www.mss.gov.si/fileadmin/mss.gov.si/pageuploads/podrocje/kadri/pdf/strokovni_izpit_katalog_slovenski_jezik.pdf

SPORAZUMEVALNA ZMOŽNOST

= zmožnost

sprejemanja, razumevanja, doživljanja, vrednotenja in uporabe besedil različnih vrst ter

tvorjenja učinkovitih ustreznih, razumljivih in pravilnih besedil različnih vrst

učinkovitega sodelovanja v dvosmernem sporazumevanju (tj. v vlogi sogovorca/dopisovalca)

učinkovitega sodelovanja v enosmernem sporazumevanju (tj. v vlogi poslušalca/bralca in govornika/pisca)

Sprejemanje = POSLUŠANJE/GLEDANJE, BRANJE

Tvorjenje = GOVORJENJE, PISANJE

Brdo pri Kranju, 25. in 26. oktober 2011

POSLUŠANJE/GLEDANJE

STRATEGIJE POSLUŠANJA

KAJ POSLUŠAMO : KAJ SLIŠIMO

GOVORJENJE

govor

jezik

PEDAGOŠKI GOVOR

spoznavni

odnosni

Brdo pri Kranju, 25. in 26. oktober 2011

GOVORJENJE

Prosim, predstavite se.

Predstavite se, prosim.

Se lahko predstavite?

Bi se predstavili?

Dobro bi bilo, da se spoznamo.

Kaj povejte o sebi.

Daj, Janez, povej, kdo si.

Za domačo nalogo, do prihodnjič, tisti, ki želite, naredite ...

GOVORJENJE

IZRAZNOST GOVORJENEGA BESEDILA

- zasebni in javni govor
- govor in pisava
- kultiviran govor
- pomen zvočne vsebine
- usklajenost besedne in nebesedne vsebine
- poslušanje
- govorni bonton

PRAVOREČNA NORMA

glasovi

naglas, poudarek

ZVOČNE (SLUŠNE) PRVINE GOVORA

intonacija (povedna, vprašalna, vzklična; končna, nekončna)

glasnost (jakost) – celotni govor, v povedi, stavčni poudarek

hitrost (celotni govor, glede na sporočilo)

premor

register

barva glasu

VIDNE PRVINE GOVORA

mimika

kretnje (geste)

izražanje s telesom

način govora glede na prostorske okoliščine

POHVALITI : HVALITI

Vidiš, Andrej, tokrat si pa tudi ti imel srečo pri oceni/imel krompir.

Včasih tudi slepa kura zrno najde.

Novak, tokrat si se pa tudi ti potrudil.

Ta seminarska bi bila bolj za srednjo šolo.

Dobro.

Dobro!

Dobro ...

Brdo pri Kranju, 25. in 26. oktober 2011

BRANJE

BRALNA PISMENOST
BRALNE STRATEGIJE

BRANJE

„Druge raziskave so pokazale, da je dosežek učencev pri branju pozitivno povratno povezan tudi z zavedanjem o pomembnosti različnih strategij učenja in z njihovo uporabo. Raziskava PISA 2009 kaže na določeno povezanost dosežka pri branju z zavedanjem o uporabi strategij razumevanja in pomnjenja informacij v besedilu in prav tako o uporabi strategij povzemanja informacij z njegovim dosežkom o branju, čeprav na tej stopnji raziskovanja ne moremo govoriti o vzročno-posledičnem odnosu. Za Slovenijo znašata razliki v dosežkih učencev med spodnjo in zgornjo četrtino porazdelitve indeksa zavedanja o uporabi ustreznih strategij razumevanja in pomnjenja informacij 92 točk (OECD 90 točk), pri indeksu zavedanja o uporabi ustreznih strategij povzemanja informacij pa 106 točk (OECD 107 točk), kar v obeh primerih predstavlja več kot eno raven lestvice dosežkov pri branju.“

(OECD, PISA 2009, PRVI REZULTATI, str. 14.)

PISANJE

Napišite, kako se pride od tam, kjer ste doma, do sem.

Napišite opis poti.

Opis = besedilo

Jezikovni gradniki/sestavine te besedilne vrste (objektivno besedilo, sedanjik, glagolska oseba ...)

Konferenca

BRALNA PISMENOST

v Sloveniji
in Evropi

Brdo pri Kranju, 25. in 26. oktober 2011

IZ ČESA SESTOJI SPORAZUMEVALNA ZMOŽNOST – kaj so gradniki/sestavine sporazumevalne zmožnosti (dr. Martina Križaj Ortar)

Motiviranost za sprejemanje/sporočanje

Stvarno znanje prejemnika/sporočevalca

Jezikovna zmožnost prejemnika/sporočevalca

-poimenovalna

-skladenjska/upovedovalna

-pravorečna

-pravopisna

Slogovna zmožnost prejemnika/sporočevalca

Zmožnost nebesednega sporazumevanja

Metajezikovna zmožnost prejemnika/sporočevalca

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA ŠOLSTVO IN ŠPORT

SKLADENJSKA/UPOVEDOVALNA ZMOŽNOST

ZAKAJ? Zaradi ... Ker ... Saj ... = **vzrok**

ČEMÚ/S katérim namenom? (ne ČÉMU, ne s kakšnim)

Da ... = **namen** (cilj, cilji)

KAJ? = **tema, vsebina**

KAKO? = učni jezik, ...

STROKOVNI POJMI (katalog za učni jezik na strokovnem izpitu):

beseda, oblika, besedna zveza, stavek, poved, besedni red, zveza povedi, podredje, priredje, skladijsko razmerje;

ločila, končna, nekončna; ločila in intonacija; stavčni poudarek; premori ...

SKLADNJA – Primeri vprašanj za preverjanje bralne pismenosti, PISA 2000, zgodba DAR, umetnostno besedilo (2 strani, oštevilčeni odstavki)

3. vprašanje:

Spodaj je nekaj opisov panterja v prvi polovici zgodbe.

„sredi noči jo je prebudil krik, ki je bil tako tesnoben ...“ (vrstica 29)

„V odgovor je zaslišala ponoven krik, ki je bil tokrat utrujen in manj predirljiv ...“
(vrstica 39)

„v daljavi slišala njihovo tožeče oglašanje ...“ (vrstica 46)

Pomisli, kaj se je zgodilo v drugem delu zgodbe, in na podlagi tega napiši, zakaj misliš, da se je avtor odločil, da bo panterja predstavil s temi opisi?

7. vprašanje

Se ti zdi zadnji stavek zgodbe „Dar“ primeren konec?

Razloži svoj odgovor tako, da pokažeš razumevanje, kako se zadnji stavek nanaša na smisel zgodbe.

Konferenca

BRALNA PISMENOST

v Sloveniji
in Evropi

SKLADNJA – Primeri vprašanj za preverjanje bralne pismenosti, PISA 2000,
neumetnostno besedilo, časopisni članek ŠPORTNI COPATI (besedilo v 3
stolpcih, 1/2 strani)

Brdo pri Kranju, 25. in 26. oktober 2011

Besedilo, zadnji odstavek:

Da bi se izognili manj resnim, toda bolečim stanjem kot je žulj ali celo rana ali atletske stopalo (glivična okužba), mora copat omogočati izhlapevanje potu in preprečiti vstop vlage od zunaj. Idealen material je usnje, ki ga lahko impregnirajo, da bi preprečili, da bi se copat zmočil ob prvem dežju.

Poglej stavek, ki je skoraj na koncu članka. Ta je prikazan v dveh delih:

„Da bi se izognili manj resnim, toda bolečim stanjem, kot je žulj ali celo rana ali atletske stopalo (glivična okužba) ...“ *(prvi del)*

„mora copat omogočati izhlapevanje potu in preprečiti vstop vlage od zunaj.“

Kakšno je razmerje med prvim in drugim delom tega stavka?

Drugi del

- A nasprotuje prvemu delu.
- B ponovi prvi del.
- C razloži problem, ki je opisan v prvem delu.
- D daje rešitev na problem, opisan v prvem delu.

GD Izobraževanje in kultura

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA ŠOLSTVO IN ŠPORT

Zavod
Republike
Slovenije
za šolstvo

PEDAGOŠKI INŠTITUT

Naložba v vašo prihodnost
OPERACIJSKI PROGRAM FINANČNA EVROPSKA UNIJA
Evropski socialni sklad

SKLADNJA – Primeri vprašanj za preverjanje bralne pismenosti, PISA 2000, neumetnostno besedilo, časopisni uvodnik NOVI ZAKONI (strnjeno besedilo, 1/2 strani)

1. vprašanje

Podčrtaj stavek, ki razlaga, kaj so naredili Avstralci, da bi se lažje odločili, kaj narediti z zamrznjenima zarodkoma para, ki je umrl v letalski nesreči.

2. vprašanje

Napiši dva primera iz uvodnika, ki opisujeta, zakaj so zaradi sodobne tehnologije, na primer vstavljanja zamrznjenih zarodkov, potrebni novi zakoni.

SKLADNJA – Primeri vprašanj za preverjanje bralne pismenosti, PISA 2000, neumetnostno besedilo, časopisni članek POLICIJA (besedilo v 4 stolpcih ,1/2 strani)

4. vprašanje

Na koncu uvoda (prvi zasenčeni odstavek) piše: „Toda, kako to dokazati?“

Glede na odlomek skušajo detektivi najti odgovor na to vprašanje

- A z zasliševanjem prič.
- B z izpeljevanjem genetskih preiskav.
- C s temeljitim zasliševanjem osumljenca.
- D tako, da ponovno pregledajo vse izide preiskave.

SKLADNJA – Primeri vprašanj za preverjanje bralne pismenosti, PISA 2000, ČADSKO JEZERO (besedilo nad slikama, dve sliki/grafična prikaza, 1 stran)

1. vprašanje

Koliko je danes globoko Čadsko jezero?

2. vprašanje

Približno katerega leta se začne graf na sliki 1?

3. vprašanje

Zakaj je avtor izbral začetek grafa na tej točki?